

TEXTOS MIRONIANS “Portabella i Miró”

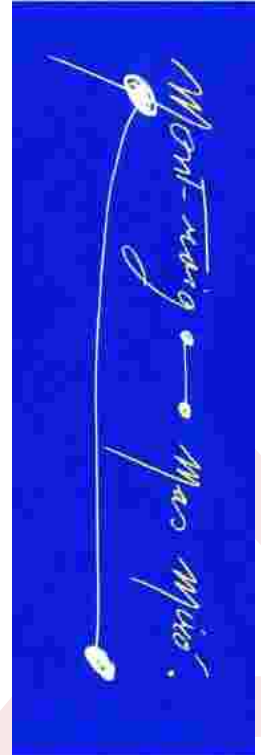
Estàvem, Miró i jo, a dalt de tot de la torre blanca del seu mas, contemplant tota la plana de Mont-roig. Hi havia anat per la preparació d'una pel·lícula sobre un tapís que estava fent amb Josep Royo. M'explicava amb detall coses d'aquella terra de Mont-roig. Tot d'una, li vaig proposar que ho concretés en un escrit; que em fes un guió per una propera pel·lícula. Al cap d'uns dos mesos em van arribar set fulls encapçalats pel títol “Mont-roig - Mas Miró”. Era el 1973.

Vaig conèixer Miró cap a la meitat dels anys cinquanta, de la mà de Joan Prats. Jo freqüentava reunions on hi eren alguns dels membres d'aquell important grup artístic que era “Dau al Set”. Ens trobàvem Antoni Tàpies, Joan Brossa, Modest Cuixart o també Francesc Vicens (que seria el primer director de la “Fundació Miró” de Barcelona). Brossa m'avisava quan venia Miró a Barcelona i procurava veure'l. Miró tenia un sentiment d'afecte per aquell grup que representava un trencament amb les posicions artístiques dominants del franquisme.

Després d'uns anys a Madrid, fent de productor d'algunes pel·lícules d'aquell dit “Nuevo Cine Español”, ja a Barcelona, em vam demanar que veiés Miró per demanar-li que fes el cartell del “Primer de Maig” del 1968. Feia pocs anys que les CCOO s'havien constituït a Barcelona (1964); era una situació compromesa. Jo tenia una bona relació amb Miró. Ho va assumir ràpidament tot i sabent el que això suposava. La imatge de Miró com una persona una mica infantil no es correspon amb la realitat. Tot i que el seu entorn familiar el pressionava molt perquè no es posés en segons quines qüestions, per preservar-lo de les reaccions de la dictadura, (eren moments molt calents), ell ho tenia molt clar, sabia quin era el seu paper.

Durant aquell mateix 1968, proposada per amics de Miró (pel seu setanta-cinquè aniversari), i apropiada per l'Ajuntament de Barcelona, se li va dedicar una gran exposició monogràfica a l'Antic Hospital de la Santa Creu (del novembre de 1968 al gener de 1969), a la planta baixa de l'actual Biblioteca de Catalunya. Miró, en veure el caire “oficial”, va excusar anar a la inauguració. Com a rèplica d'aquesta exposició, el Col·legi d'Arquitectes en va organitzar una altra, sota el títol “Miró otro” (va caldre que fos en castellà), el gener de 1969. El grup d'arquitectes joves que ho organitzava, entre els que hi havia Oscar Tusquets, em va proposar de fer uns curtmetratges per a l'exposició. El primer fou “Premios Nacionales” (1969), que durava 4,5 minuts. Vaig anar a rodar els premis de Belles Arts del franquisme, que estaven amuntegats al soterrani de la Biblioteca Nacional de Madrid. L'altre seria “Aidez l'Espagne / Miró 1937” (1969), que durava 5 minuts. Eren imatges de la Guerra Civil amb els quadres de la “Sèrie Barcelona” (1939-1944) de Miró. S'acaba amb el seu cartell “Aidez l'Espagne” (1937), que va fer per a la República.

Va sorgir la proposta que Miró pintés (sobre un fons ja prèviament pintat) les vidrieres del Col·legi d'Arquitectes que donen al carrer, a la plaça de la Catedral. L'equip organitzador volia que ho enregistrés en imatges. En aquell temps jo començava a estar relacionat amb el grup dels “artistes conceptuals”; entre ells hi havia el músic Carles Santos, amb el qual he col·laborat tots aquests anys. Qestionàvem el paper de l'art, del seu paper predominantment mercantilista i de transmissió dels valors de la societat capitalista en què vivíem. No m'entusiasrava aquella proposta. M'ho vaig pensar més tranquil·lament i els hi vaig dir que l'interessant és que al final de l'exposició es destruïssin aquelles pintures. Es van

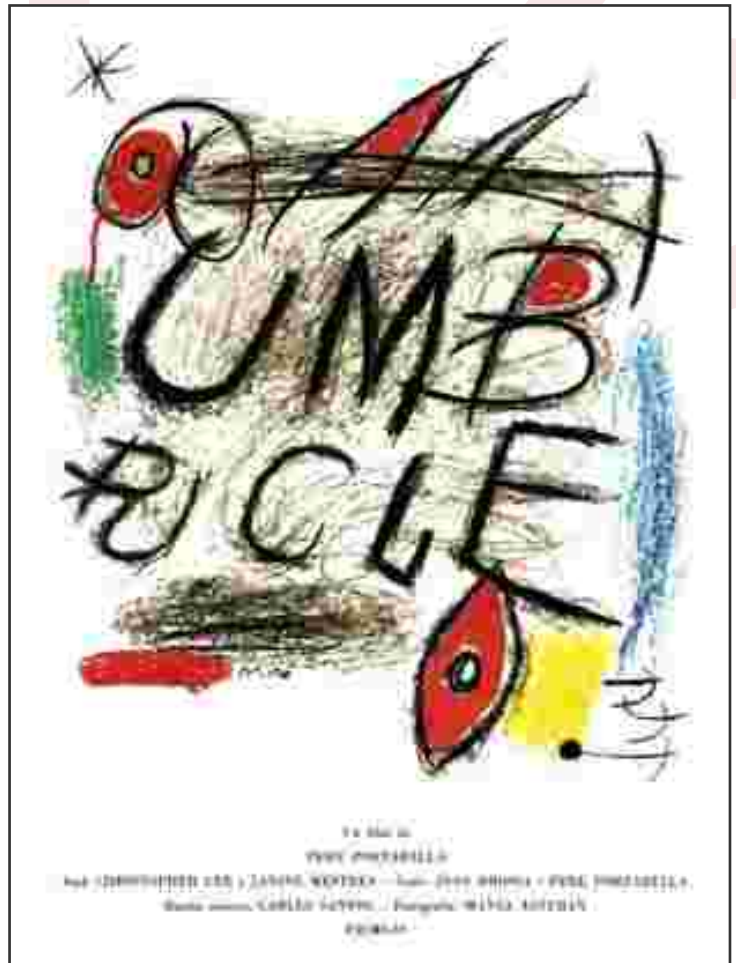

esgarrifar. L'equip directiu del Col·legi estava il·lusionat perquè els hi quedaria una obra de Miró (a dalt, al fris, ja hi tenien a Picasso). Ningú va entendre la meua radical proposta. Algun crític progressista, i amic meu, com J.M. Moreno Galván (que escrivia a la revista "Triunfo"), va dir que jo induïa a destruir l'obra de Miró.

Vaig dir que ho comentaria amb Miró. El vaig anar a veure a l'hotel Colón (davant de la Catedral), on s'allotjava quan estava a Barcelona i rebia la gent. Li explico i... immediatament em diu: "molt bé, molt bé, molt bona idea". Aleshores passo a concretar-li com ho faríem. Hauríem d'actuar conjuntament, ell aniria pintant seguint les instruccions que jo donava al càmera. Ho vam fer amb una total complicitat. Aquella pel·lícula formava part de "l'acció" que estava fent Miró. Aquestes imatges de Miró pintant, amb una escombra i sucant la pintura negra d'una galleda, eren en color. Les de les persones de la neteja esborrant amb una rasqueta la pintura d'aquelles vidrieres, les vaig fer en blanc i negre. Aquesta "acció", el seu caràcter efímer, era l'antítesi de la sacralització de l'art. Tots dos anàvem en la mateixa direcció. Fou "Miró l'altre" (1969), dura 15 minuts.

Finalment des del Col·legi d'Arquitectes em diuen que per motius de seguretat, per no tensar més la corda amb les autoritats franquistes, no es projectaria durant l'exposició "Aidez l'Espagne / Miró 1937". Aleshores tampoc tenia sentit passar l'altre, "Premios Nacionales".

El 1969 va començar amb un estat d'excepció (24 de gener), del règim, per intentar impedir el creixent moviment d'oposició, i va acabar amb el judici de Burgos (3 de desembre) a setze persones de l'entorn d'ETA, a nou d'ells s'els hi demanava la pena de mort. La contestació, tant a Espanya, com a l'exterior fou important. Fins i tot els bisbes del País Basc van elaborar un document en contra. A Catalunya, el 12 de desembre, uns tres-cents intel·lectuals ens vam tancar a Montserrat. Em va tocar presidir aquella assemblea d'intel·lectuals. Estàvem des del migdia preparant un manifest, (deuria ser a mitja tarda d'aquell dissabte dia 12), quan m'avisen que Joan Miró està a la porta sol·licitant entrar, venien de Tarragona amb Antoni Tàpies, la seva dona Teresa i d'altres amics. Abans de la nit jo vaig exposar als assistents, (creia que estava autoritzat en nom de l'assemblea), de demanar a Miró que es retirés, agraint-li la seva presència, doncs era bastant probable que després no podés sortir. Li vaig demanar que si no tenia inconvenient comunicaríem a la premsa internacional que havia estat a Montserrat. Hi va haver un aplaudiment general. Nosaltres havíem decidit de no sortir fins que

acabéssim. Fou el dilluns i encerclats per la policia.

Sempre que em vaig acostar a Miró per demanar-li el seu vist-i-plau, per firmar sempre li deia per endavant que si creia que per algun motiu no podia fer-ho que hoalgun document en contra de les accions del règim que atemptaven contra els drets de l'home, la seva resposta fou afirmativa. Mai feu res enganyat. En el meu cas, jo entendriem. Algun cop demanava opinió a algun amic. Devia ser cap al 1972 quan vaig anar a veure'l; estava amb en Josep Lluís Sert. Aquest va llegir el document i li va dir que no sols ho havia de firmar sinó que ell mateix també ho faria.

En aquells mateixos anys també hi va haver una curiosa relació amb Miró. Era un dia que havíem coincidit en algun acte. Jo havia acabat la pel·lícula "Vampir-Cuadecuc" (1970) i em disposava a fer "Umbracle" (1972). Tot parlant, li vaig comentar que els cartells de les meves pel·lícules els havien fet artistes com Tàpies ("No compteu amb els dits"), Joan Pere Viladecans ("Nocturno 29") o Joan Ponç ("Vampir-Cuadecuc"), i que estaria molt agraït si ell fes el de "Umbracle". Ràpidament em va dir que sí, que no n'havia fet mai i que li feia il·lusió. Com que coneixia com anaven les coses em va dir: "Tu necessites diners, no? Doncs et faré el cartell i amb Galeria Gaspar en farem un tiratge limitat, la meitat firmats per mi. La galeria se'n quedarà uns quants i et pagarà el valor dels altres". D'aquesta manera vaig aconseguir molts diners. Algun cop li vaig dir que ell havia estat el meu productor. Va passar algun temps i un dia em truca el Miquel Gaspar dient-me que té el cartell. Quan el veig, me n'adono que li faltava la "A" d'Umbracle. El Gaspar no sabia com dir-li a Miró. Jo ho vaig tenir clar, si ho ha fet d'aquesta manera no poden esmenar res. Vaig fer la broma que ja era prou gran per saber el que feia. I així ha quedat! Més tard em vaig adonar que aquella "A" està duplicada a dalt de tot, com si hagués lliscat amunt.

Un dia del 1973, Francesc Farreras de la Galeria Maeght (el seu marxant), em va preguntar de part de Miró si m'interessava fer dues pel·lícules, si m'aniria bé econòmicament. Miró, com Picasso, era una persona molt generosa, a vegades donava obra a algú proper (i afí a les seves inquietuds) que sabia que ho necessitava. Van ser: "Miró tapís" i "Miró forja" (1973), de 22 i 24 minuts. L'objectiu era projectar-les a l'exposició de Miró al Grand Palais de París (maig del 1974). Vaig proposar fer-les sense Miró, tan sols amb els seus col·laboradors. A Maeght no li va entusiasmar, però Miró ho va assumir gratament. A "Miró tapís" hi veiem la fase final de l'elaboració d'un enorme tapís de 6 mts d'amplada per 11 de llargada, que es va fer a "La Farinera" de Tarragona per l'equip de Josep Royo. S'acaba amb la complicada tasca de treure'l per una finestra, enderrocant un tros de paret (pesava 3.500 kg) i posar-lo damunt d'un camió. Era el tapís que estava a la sala d'entrada del World Trade Center de Nova York, que va desaparèixer amb les Torres Bessones aquell 11-S.

L'enregistrament es va fer amb so directe. Teníem les veus dels dos equips que hi intervenien (el del propi tapís i el cinematogràfic) i els sorolls de l'ambient. Hi ha la meua pròpia veu dirigint. Quan s'han passat aquestes pel·lícules al MoMA de Nova York (2007) o al Thyssen de Madrid (2008) ha sorprès molt aquesta

utilització tan moderna del so.

A “Miró forja”, feta amb les mateixes característiques, hi trobem el treball de foneria (a la de la família Parellada de Llinàs), d’unes enormes escultures de Miró. Miró parlava poc. Un dia, Francesc Farreras em va demanar si podia anar a ajudar en un rodatge d’una entrevista que volia fer Clovis Prévost a Joan Miró. Tenien dificultats. Va anar molt bé. Miró canviava si hi havia una certa connexió amb la persona que parlava o si el tema era apassionant. Es va fer al taller de “Son Boter”, el mas del costat de la seva casa de “Son Abrines”. És “Miró parle” (1974), dura 26 minuts. Es va fer com a preparació de “Miró un portrait” de Carles Santos i Clovis Prévost.

Per a mi, Miró era una persona que em permetia un apropament a les avantguardes artístiques clàssiques; ell i Picasso han estat un referent per a molts. Era d’aquelles persones que havien viscut la Guerra Civil i estaven preocupades per les seves conseqüències. A més, no era sectari, era un independent amb una posició molt clara sobre els principis democràtics.

En aquella visita al Mas Miró per preparar “Miró tapís”, em va fer contemplar els camps de Mont-roig. El seu apassionament em va fer entendre com aquella terra era la seva font d’inspiració, qui l’estimulava en la seva recerca artística. Totes les coses del camp l’interessaven. A mi, una persona bàsicament de ciutat, em sorprenia el seu coneixement, per exemple, de les arrels de les plantes. M’explicava quines en tenien de verticals i profundes i quines eren horitzontals i superficials. Era evident que la seva força li venia de la terra.

Estàvem, Miró i jo, a la terrassa, contemplant el seu “paisatge”, quan li vaig proposar que podria fer un guió de tot allò. “Jo no en sé, què he de fer?” em va dir. Li vaig contestar que tan sols escriure, molt resumidament, el que m’estava explicant i que sols hi afegís unes petites anotacions de quan i com pensava que s’havia de rodar: “Nit o dia i interior o exterior”. I així va arribar a les meves mans “Mont-roig - Mas Miró”.

Aquest guió “Mont-roig - Mas Miró” es va reproduir, íntegrament, a la revista “Cave canis” núm.2 (hivern 1996). La pel·lícula mai es va fer.

(D’un article publicat a “Ressò mont-roigenc” núm. 108, desembre 2008)

Martí Rom